

PROTOS
lesní škola

Příroda

ve službách duchovního principu

Absolventská práce LŠ Protos

Štěpán Káňa – Káně
2019

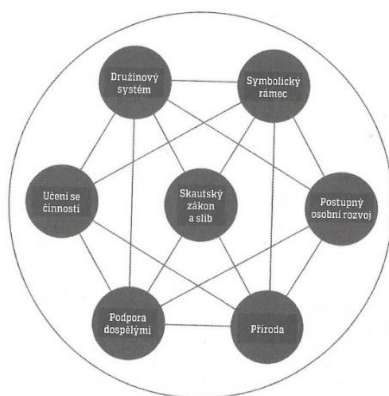
ÚVOD

Skauting je výchovné hnutí, které přispívá k rozvoji zejména mladých lidí a tím tak pomáhá budovat lepší svět. Je postaven na třech principech, z nichž první je „povinnost k Bohu“ (v angličtině *Duty to God*), nazývaný též duchovní princip. Stanovy českého Junáka jej vykládají následovně: „Povinnost k Bohu je chápána jako povinnost hledat a respektovat v životě vyšší hodnoty než materiální.“¹ V českém skautském slibu je pak tento princip formulován jako „nejvyšší Pravda a Láska“. Duchovno je vedle např. rozvoje sociálních či tělesných schopností další rovina (oblast) skautské výchovy. Ve skautingu bychom jej měli rozvíjet nikoliv z důvodu, že je ukotvený ve Stanovách (i když to je také sám o sobě důvod), ale především nám nabízí jakýsi návod pro spokojené a úspěšné zvládnutí života (žití), najítí jeho smyslu. Hlavními subjektivními znaky toho jsou pak radost (sebe i okolí), pocit „čistého“ štítu, ale i smíření či vnitřní vyrovnanost.

Dalším základním kamenem, na kterém je skauting postaven, je skautská výchovná metoda – obrázek 1. Jedná se o soubor dnes již osmi prvků – prostředků, které charakterizují skautskou výchovu. Jedním z nich je příroda. „Pro skauting je příroda nejen nejpřirozenějším výchovným prostředím; je i předmětem zájmu, péče a ochrany; stejně, jako je zdrojem citového a duchovního rozvoje,“¹ popisují Stanovy.

V předchozích odstavcích jsem nastínil myšlenkovou cestu k tématu mé absolventské práce LŠ Protos. Rád bych pomoci ní ukázat propojení přírody a duchovního principu, respektive jak lze při výchově přírodou zdůraznit duchovní život. Toto spojení přináší kromě smysluplně a bohatě strávených životů jednotlivců další rozměr – životaschopnou budoucnost pro naše potomky. Neboť pokud se naučíme přistupovat k přírodě v souladu s duchovními principy, bude ona zachována a následujícím generacím bude ušetřena řada problémů.

Práce je rozdělena na dvě části. V té první se pokouším o (osobní) teoreticko – filozofické úvahy ohledně přírody a ekologie, v druhé pak uvádím konkrétní návody k programům, které lze využít v činnosti skautských oddílů. Rád bych však dopředu upozornil, že nepřicházím s žádným revolučním tématem, duchovní princip i příroda jsou již v rámci Junáka solidně zpracovány např. formou metodik – viz seznam doporučené literatury na konci práce.

Obrázek 1: Prvky skautské výchovné metody (dnes mezi ně patří i „zapojení se do společnosti“) (převzato z: Vallory, E. Světový skauting. Junák – TDC. Praha 2016)

¹ Stanovy Junáka – českého skauta, z. s. platné od roku 2014

Jsme jeden celek

Slovo *příroda* je přejaté z ruštiny nebo polštiny a do prostředí českých zemích se dostalo během národního obrození počátkem 19. století.² Původně jej lze chápat slovem „*přirodit*“, rodit k (něčemu), tedy vytvářet živý systém. V současných českých realitách je příroda většinou chápána jako vše, co nebylo vytvořeno člověkem nebo jako okolí (krajina) mimo lidská sídla. Dá se říci, že opakem přírody je kultura. Příroda je v první řadě universum, všesystém, který je všude kolem nás a jehož i my jsme její součástí. Nečiní rozdíly mezi člověkem, skálou, řekou, zvířetem či rostlinou. Pro všechny její prvky bez rozdílu platí stejné zákony, zákony přírody. Takováto příroda nás **přesahuje**, i když jako lidé jsme si ji nejvíce podmanili (a zneužili). Lepší je proto vzít do úvahy latinský termín *natura*, jež je českým ekvivalentem a který znamená: příroda, přirozená povaha, rod, přirozenost, podstata, charakter nebo druh. Zvláštní důraz přikládám slovu podstata. Zde jsou mé úvahy velice blízké s holandským filozofem Baruchem Spinozou (1632 – 1677), který byl jedním z hlavních představitelů panteismu.

Dle této filosofie a ve shodě s mým přesvědčením je pak slovo *nadpřirozený* zbytečné. Lidé takovým slovem označují jevy, pro které nenašli vysvětlení nebo právě jejich původ spatřují v něčem ještě vyšším než je příroda. (Do jisté míry jádro pudla spočívá v tom, jak si kdo definuje přírodu – viz předchozí odstavec). Připomínám příběh mořeplavce a objevitele Kryštofa Kolumba, který roku 1503 „vyrál“ nad domorodci, když využil znalosti zatmění měsíce ve svůj prospěch a přinutil je tak ke spolupráci. Místní obyvatelé si mysleli, že Kolumbus je ve spojení se svým Bohem, který ukazuje svůj hněv. Hledání podstaty, odhalování pravdy o přírodě má však své limity. Vše se nedá vysvětlit, na vše nelze najít odpověď, vše nelze pojmout lidským rozumem. Jak můžeme třeba pochopit povahu elektronu, který se chová někdy jako vlna, někdy jako částice? Toto je jedna z hlavních charakteristik přírody jako podstaty (všeho), a proto nám někdy tedy nezbyvá nic jiného než upřímně **věřit** (svému přesvědčení, filozofickému názoru). A tím nechci naopak tvrdit, že hledání, tak jako to dělali a dělají filozofové, myslitelé, teologové, přírodovědci nebo prostě jen hloubaví lidé je beznadějně. Jistě že má smysl. Ale musí být pozitivé.

A ještě uvedu jeden osobní příklad, jak je nešťastné, striktně odlišovat přírodu a člověka. Setkal jsem se s webovými stránkami jednoho doktora z Prahy (vysokoškolsky vzdělaného, s titulem MUDr.), který tvrdil, že jídlo ohřáté pomocí mikrovlnné trouby je jedovaté a pro člověka nebezpečné, protože mikrovlnná trouba je výmysl lidské civilizace, a tedy není to přírodní způsob ohřevu. K tomu ještě uváděl vědecké články, které jeho postoj měly podporovat. Samozřejmě, lhal. Vědecké články byly falešné a jeho tvrzení nesmyslné. Vždyť mikrovlny nejsou výmyslem člověka, je to přirozené stejně jako ohřev jídla pomocí ohně. Podobně si všímám i přístupů jiných lidí, kteří rozlišují, co je přírodní a co ne. V poslední době se tento postoj stal módním. Bohužel, některým chybí vzdělání a touha hledat podstatu, a proto se velice snadně chytí do pasti šarlatánů a pochybných obchodníků.

Prvním principem spojení přírody a duchovního výchovy je tedy uvědomění, že jsme neustále součástí přírody – přírodního systému, který nás obklopuje a že my jsme jeho součástí. Neztratili jsme se z ní, jen se v ní však zbytečně izolujeme.

---

² Havránek, B. Vývoj spisovného jazyka českého. In Československá vlastivěda, řada 2, 1936, 1–144.

Egocentrická x ekocentrická společnost

V knize Příroda a lidská duše od Billa Plotkina autor rozděluje společnost na *egocentrickou* tj. materialistickou, antropocentrickou, založenou na vzájemném soutěžení, rozvrstvených do společenských tříd, náchylnou k násilí a trvale neudržitelnou, a na *ekocentrickou*, vyznačující se vzájemnou spoluprací, rovnoprávným, soucitným a trvale udržitelným přístupem.³ Podle tohoto modelu značná část naší západní civilizace spadá do první kategorie. Egocentrická společnost je antropocentrická, tedy zaměřená na sebe, její část z ní však žije jen přítomností (např. někteří její čelní představitelé). Jako příklad uvádím výrok bývalého českého prezidenta Václava Klause: „Žádné ničení planety nevidím, nikdy v životě jsem neviděl a nemyslím, že nějaký vážný a rozumný člověk by to mohl říci.“ Tito by si však měli uvědomit, že se jedná také (hlavně) o ně. Heslo „chraňme přírodu“ znamená „chraňme sami sebe a naše potomky“. Změní-li se parametry/podmínky přírody vlivem i (zejména) antropogenní činnosti, je možné, že (nejen) lidstvo vyhyne, tak, jak třeba kdysi vyhynuli dinosauři či jiní živočichové. Ale příroda tu zůstane dál. Např. na ostrově Surtsey ležící poblíž Islandu, který byl v letech 1963 – 1967 formován vulkanickou erupcí, se krátce po jeho vzniku objevil život.

Vývoj naší (západní) společnosti má kladné i záporné rysy. Díky vědeckým objevům, průmyslové revoluci, ale i válkám jako nejrychlejším hybatelům vývoje, jsme dospěli k nehlubšímu poznání přírody, které jsme následně dokázali využít v náš prospěch. Zvýšila se životní úroveň, netrápí nás hlad, morové rány, žijeme relativně v bezpečí. Na druhou stranu jsme se tím krom sebeizolace zaměřili na pohodlný styl života, materiál a peníze. Stavíme ekonomii nad ekologii. Vše vyjadřujeme v číslech a měnách. Slevování z nároků na bohatý (materiální) život je však těžké. Domnívám se, že naše evropská kultura (civilizace), která je vývojově na špici v rámci jiných kultur, by měla být vlajkovou lodí transformace z ego na ekocentrickou společnost. Mám za to, že by to mělo být naší morální povinností. Často čtu skeptické komentáře typu „proč má EU snižovat emise skleníkových plynů, když největším znečišťovatelem je Asie“ neb „třídění odpadu nemá smysl, stejně nás plasty z Číny jednou zaplní“. To proto, abychom šli příkladem, ukazovali, že to lze. Jedná se o návyk. Abychom mohli vyvíjet tlak na poli mezinárodní politiky a mohli vést smysluplnou diskusi.

Jsem pevně přesvědčený, že příroda v duchovním principu použitá při skautské výchově může výrazně přispět k myšlenkově – vztahovému nastavení nové generace mladých lidí, kteří se stanou hybateli zásadních společenských změn.

Duševní a duchovní

Protože na následujících stranách používám pojmy duševní a duchovní, uvádím zde jejich význam. *Duše* je spojena s každou bytostí přírody. Je jejím vnitřní, nenahmatatelnou částí, díky které bytosti mohou myslet, vnímat, plánovat, emočně se projevat. Lze říci, že bytost duši má. Každá duše má v přírodě svoje místo, svůj status, funkci. *Duchovní* skutečností pak chápu jako síť, která je složena z jednotlivých uzlíků, duší. Duch tedy vše přesahuje a je zároveň obsažen ve všem existujícím. Je to něco vyššího, co stojí nad každou duší a zároveň je spojuje

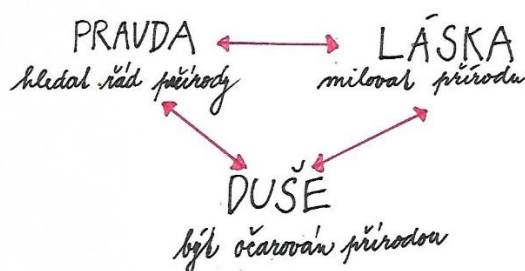
---

³ Plotkin, B.: Příroda a lidská duše. Maitrea. Praha 2013.

a propojuje. Duchovní skutečnost nemáme, ale jsme v ní. Duše a duch jsou komplementární, společně pak vytváří přírodu, podstatu všeho.

Duševně – duchovní trojúhelník

Jak bylo napsáno v úvodu, duchovní princip je v Junáku skrz skautský slib vyjádřen jako nejvyšší Pravda a Láska. Pravda k nám mluví skrz **svědomí**, já k ní ještě přidávám **podstatu**. Láska pak znamená zejména **vztahy** k něčemu/někomu druhému. Příroda (dále ji budu používat ve významu okolí mimo lidská sídla) nám dokonale nabízí rozvoj obou částí. V přírodě se můžeme učit vztahu k Pravdě, když ji prozkoumáváme, učíme se z ní, obhajujeme své poznatky před ostatními. Tím se formuje i naše svědomí. Přírodu můžeme také milovat, chránit ji, bojovat za ní. Vše ale musí být založeno na rozvoji duše – viz dále, a proto navrhuji následující obrázek, který vystihuje dvě úrovně: duševní a duchovní.

Obrázek 2: Duševně-duchovní trojúhelník

Pokud chceme rozvíjet duchovní život, je třeba nejdříve pracovat s **duší**. Jinými slovy, pokud chceme mít něco opravdu rádi a zajímat se o to, musí to v nás probudit zálibení, nadšení, zapálení, city a emoce. Duši např. rozvineme, pokud zapojíme všechny smysly – jistě známe vůni borového lesa, kyselou chuť šťovíku, hukot zurčícího potoka, šumění trávy či drsnost skály. Duši nadehne i východ či západ slunce, které pozorujeme z vyvýšeného místa, to vše umocněné tím, když tento zážitek přeneseme na papír jako obraz nebo jej třeba zhudebníme. Spojíme to s uměleckým projevem naší duše. Stejně na naši duši působí i mohutnost skal a hor, kaňonů, propastí, důmyslnost mraveniště či rafinovanost lovcích šelem.

Nejvyšší **Pravdě** budeme sloužit tím, že se nejdříve seznámíme s prvky, které v přírodě lze potkat. Důležitým procesem je pozorování, způsobem „na vlastní kůži“ je nejefektivnější, vhodná je i četba knih nebo procházka s odborníkem. Ovšem nestačí učinit z dětí chodící encyklopedii či atlas přírody, neméně důležité je nacházet vazby mezi jednotlivými prvky, hledat a objevovat povahu, podstatu přírody, její řád. Dále je nutné své nálezy umět prezentovat, debatovat, obhajovat nebo, když je potřeba, i měnit. Tento celý proces pak posiluje svědomí a učí obecnému vztahu k pravdě.

Lásku můžeme projevovat např. péčí o přírodu – počínaje jejím čištěním, sázením stromů, zimním příkrmováním zvěře konče. Lásku dále prokážeme tím, že se budeme ohlízet na svoji ekologickou lidskou stopu, nebudeme materiálně nároční a nebudeme z přírody jen brát.

Následující strany jsou věnovány duši, Pravdě nebo Lásce. Slouží jako metodická pomůcka k programům, ve kterých se promítá výše naznačený duševně-duchovní trojúhelník.

DUŠE

Pomocí duše objevujeme a zažíváme **krásné** okamžiky v přírodě. A pokud jsme schopni si je uvědomit, pak z nich máme **radost** a díky tomu jsme **šťastní**. Naučit někoho „všímat si přírody a najít v ní zalíbení“ je ovšem složitý a dlouhý proces. Je vhodné jej začít už od benjamínků. Zásadní roli zde hraje vychovatel, který by měl být sám zapálený a měl by strhávat ostatní. Měl by připravovat řízené programy na toto téma, ale především by měl být schopen využívat každé příležitosti – jistě se jich při vycházce do lesa najde celá řada.

Benjamínci

Pro tuto kategorii bohatě vystačí vycházky do okolní přírody, která se nachází za klubovnou. Jejich úkolem je vůbec seznámit se s přírodou, ukázat, že se přírody nemusí bát. Radost u nich můžeme docílit tím, že je v ní necháme hrát. Jednotlivé hry nemusíme chystat, děti si dokážou hrát samy. Děti si přírodu potřebují „osahat“, proto jim dejme volný prostor, ale dohlížejme na jejich bezpečnost.

Vlčata a světlušky

I zde jsou důležité spontánní (neřízené) programy. Patří k nim hry v říčce či potoku (např. stavění hrází), vytváření lesních skryší či domečků pro „obyvatele“ lesa nebo i prosté lezení po stromech či sjíždění prudké stráně „po zadku“.

Řízené programy by měly být zaměřeny na rozvoj smyslového vnímání. Nabízím soubor krátkých aktivit, které lze použít na tábore, vždy jednu aktivitu na jeden den, protože v této věkové kategorii nelze použít dlouhé a náročné programy. Je důležité, aby dětem bylo vysvětleno, co je čeká a na co se mají soustředit. Vhodné je i „potlačit“ jiné smysly, na které není program zacílen (zakrytí očí, užití kolíku na nos). Po programu vždy následuje reflexe, ve které děti se učí o svých pocitech a dojmech mluvit, popisovat je a tím si je zpětně uvědomovat.

- Dotyk nohou: připravte „stezku“ pro bosé nohy – tráva, jemné kamínky, hrubé kamínky, bláto, suchá hlína, mazlavá hlína. Děti mají zavázané oči a pomocí vedoucího si stezku projdou.
- Čich: připravte vzorky „vůní“ přírody – bláto, lesní plody, voňavé byliny a nechte děti se zavázanýma očima hádat, co jim vůně připomínají.
- Sluch: opět se zavázanýma očima projděte v tichosti stezku lesem, loukou či polem, a nechejte děti, aby bedlivě naslouchaly, a na konci je nechejte vyjmenovat, co všechno uslyšely.
- Zrak: hledejte s dětmi různě barevné přírodniny a vytvořte společně galerii barev. Každou přírodninu se pak může s dětmi pokusit pojmenovat.
- Chuť: s chutí je třeba pracovat opatrně. Ne všechno, co je přírodního, se dá ochutnávat a jíst. Vedoucí musí být proto velmi zkušený. Existuje celá řada rostlin, které lze ochutnat.⁴

---

⁴ Lánská, D.: Jedlé rostliny z přírody. Aventinum. Praha 2013.

Vlčata a světlušky by se také neměly bát noční přírody, přestože ta se zcela jinak jeví než v denním světle. Bohužel řada vedoucích chystá různé „strašidelné stezky odvahy“, které však nevedou k tomuto cíli. V první řadě je důležité si s dětmi vykládat, jak se mají v noční přírodě chovat, že je tam nikdo nebude strašit a že je to ta samá příroda jako ve dne, i když se nám jeví jinak. Udělat vycházku nočním terénem po jednotlivcích je pak další krok. I zde však platí, že program by měl být dobrovolný a neměli bychom děti nutit.

Skauti a skautky

Pro tuto kategorii doporučuji zařadit k náročnějším smyslovým programům i umělecké projevy a rozvoj fantazie. Dále jsou velice efektní rituály, zejména pak přírodních národů.

- Krásný zážitek – jděte s oddílem na místo, ze kterého je pěkný pohled na západ slunce. Společně jej prožijte a následně každému rozdejte výkres a výtvarné pomůcky a nechejte je, aby svým způsobem konkrétně nebo abstrakčně jej ztvárnili. Poté obrazy vystavte v klubovně. Můžete i zařadit vernisáž, při které každý autor svůj obrázek ostatním představí. Je důležité, aby, pokud možno, každý pracoval individuálně a aby nedocházelo k vzájemnému ovlivňování.
- Pod oblohou – během krásné letní noci vyšlete zvlášť jednotlivé družiny spát mimo tábořiště pod širé nebe. Úkolem je si lehnout do spacáku a pozorovat noční oblohu. V hvězdném nebi lidé od pradávna viděli různé příběhy a ukrytá tajemství, a proto družiny mají za úkol kolektivně vymyslet libovolný příběh, bajku, povídku, který bude inspirovaný hvězdným prožitkem.
- Vytvořte oddílový rituál a každý rok při východu slunce vždy první jarní den chodte do přírody vítat jaro. Najděte si místo, ze kterého dobře na východ slunka uvidíte. Můžete u toho třeba zpívat indiánskou ranní píseň, protože indiáni také jaro vítali.⁵

Roveři a rangers

R&R by měli zakusit surovou přírodu, otestovat si v ní své hranice, rozšířit komfortní zónu. Proto jsou vhodné putovní výpravy do hor, kde se v plné šíři promítne příroda ze všech stran (slunné dny, ale i bouřky, deště). Aby si tyto okamžiky co nejvíce pamatovali, je vhodné si vést deník – zápisky cestovatele nebo pořizovat fotografie či točit film. Během roku lze rovněž se vydat do přírody jen tak – „toulat se“ a objevovat krásy míst, které jsou neznámé. Rovněž lze navštívit v doprovodu odborníka složitější jeskynní systémy nebo lézt po skalách. Opět je zde důležitá reflexe, ohlédnutí za tím, co se prožilo a jak na účastníky působilo.

- K roverskému věku patří i vytváření něčeho velkolepého. Vyhledejte v zimním období velkou zasneženou pláň (která je neporušená) a vyšlapte v ní společnými silami obraz přírodního námětu. Ideální je, když pak u této pláně existuje vyvýšený bod, ze kterého svůj obraz můžete pozorovat.

PRAVDA

Příroda nabízí **svobodný** (člověk není nikým omezen) prostor pro hledání Pravdy (přírodního řádu, **podstaty**, nejhlubšího tajemství). K hledání Pravdy patří i služba, tedy obhajování a obrana Pravdy. Je při tom přirozené **pochybovat**, neboť člověk je tvor omylný a měl by přistupovat ke všemu s **pokorou** a **respektem**. Celoživotní hledání vyžaduje **trpělivost**

⁵ Indiánské píseň: https://www.woodcraft.cz/download/bv/cisla/woodcraft_2011_3_priloha.pdf

a **poctivost**. Je důležité si uvědomit, že vnímání duševně-duchovní dimenze (nejvyšší Pravdy a Lásky) je v každém věku jiné, a proto je zapotřebí zvolit osvědčený pedagogický princip „od nejjednoduššího po složitější“.

Benjamínci

Pro děti v tomto věku bohatě stačí, když se budou učit vnímat a popisovat to, co právě v přírodě vidí. Postupem času „objeví“, že např. na podzim padá listí, v zimě sníh nebo že na jaře rostou ze země květiny. Odhalují tak přírodní koloběh. Nebo se učí přidávat objektům názvy – pes, kočka, kuň, sýkorka, strom, keř, lípa. Děti jsou ze své podstaty zvědavé a často se ptají „proč“. Klíčový hráč je zde vedoucí, který musí být dostatečně trpělivý a umět dětem jednoduše vysvětlit jejich otázky.

Vlčata a světlušky

Přirozená zvědavost dětí se rozvíjí učením se pozorovat a všimnout si detailů. Nelze však očekávat hluboké závěry, děti v tomto věku jsou netrpělivé a nevydrží příliš dlouho u jedné činnosti. Důležité je také rozšiřovat znalosti (nejen ze svého bádání) a učit se, co vše v přírodě můžeme najít (květiny, stromy, zvířata).

- Mraveniště – najděte v přírodě mraveniště a umožněte dětem, aby je pozorovaly. Dejte jim základní okruh otázek, čeho si mají všimnout – např. nesou mravenci něco? Odkud kam přicházejí? Jak se asi dorozumívají? Jak mravenci reagují, když poblíž mraveniště umístíte kostku cukru?
- Síla přírody – některé rostliny nás mohou zabít, některé nám upevnit zdraví. Vyjděte se svou směčkou nebo rojem na léčivé rostliny nebo na podzim na šípky. Otrhejte šípkový keř, šípky očistěte a usušte. Na následující schůzce s dětmi připravte šípkový čaj. Vysvětlíte jim, že šípky jsou bohatým zdrojem vitamínu C, který např. na podzim zvyšuje imunitu.
- S odborníkem na vycházce – požádejte o spolupráci odborníka na přírodu (lesníka, myslivce, ekologa) a naplánujte si společnou vycházku po okolní přírodě. Odborník může obohatit nejen děti, ale i vedoucí. Poznávajíte a učte se jednotlivé přírodniny.

Skauti a skautky

Další a hlubší poznávání přírody se neobejde bez knih, encyklopedií, dokumentů a internetu. V současnosti není problém si vyhledat informace a odpovídat si na položené otázky. Je ovšem zapotřebí umět pracovat s médii, tomu se pak věnuje mediální výchova. Na druhém stupni školy se navíc objevují přírodovědecké předměty – biologie, chemie, fyzika, které by měly zprostředkovat hlubší poznatky a fakta o přírodě.

- Vědecký seminář – uspořádejte v rámci oddílovky summit odborníků – členů jednotlivých družin starších skautů a skautek, kteří dopředu zjistí informace na téma „kde se bere na Zemi energie a jaký je její koloběh“, „jaký je cyklus vody“ nebo „z čeho je náš svět stvořen“. Kromě získaných znalostí u dětí rozvineme umění prezentovat své výsledky, pracovat se zdroji nebo i diskutovat. Důležité je se zabývat i vědeckou etikou a vztahem k pravdivému poznání.
- Experimentování – v rámci výpravy nebo i tábora nechejte děti navrhnout experimenty, které lze v přírodě provést – např. co se děje s různými potravinami, když se nechají vystavit přirozeným podmínkám. Děti mají za úkol experiment provést, vysvětlit a odprezentovat.

Roveři a rangers

Tomuto věku přísluší hledat odpovědi k těžkým otázkám – jaké je moje místo v přírodě? Jaké je moje poslání? Proč lidé jsou jedni z nejvyspělejších tvorů na Zemi? Co to obnáší? Mohou i zvířata žít duchovním životem? Vhodnými nástroji jsou různé vigílie, meditace či rozjímání o samotě na nějakém příjemném přírodním místě. Aktuální výzvou je pak bojovat proti nepravdivým informacím (nejen o přírodě) nebo zcestným postojům, které jsou spojeny s ekologií.

LÁSKA

Láska k přírodě se projevuje péčí o ní, její ochranou i obranou (tedy dobrými skutky). Pokud se tak děje opravdově, přináší to pocit **uspokojení** a **radosti**. Pravá láska si vyžaduje také **oběti** – lidské sebezpřekonání a skromnost (je třeba posilovat vůli). Zároveň také láska znamená **odpovědnost** za to, jak se k přírodě chováme a jak ji jako lidé ovlivňujeme.

Benjamínci

Při vycházkách do přírody je třeba děti učit ohleduplnosti. Aby se dívaly pod nohy a vyhnuly se tak třeba šnekovi. Dále je třeba upozorňovat, že to, co do přírody donesou, si z ní také odnesou. Pokud na vycházce posvačí tatranku, tak její obal dají zpátky do kapsy. Rovněž je důležité, aby v přírodě děti dokázaly být v tichosti, aby v ní zbytečně nekřičely. Jedná se o základní návyky, které by si měly děti v tomto věku osvojovat.

Vlčata a světlušky

Děti této věkové kategorie učíme důsledkům jejich chování. Vlčata a světlušky častokrát jednají spontánně a bezmyšlenkově. Např. letos kolem našeho tábořiště narostlo plno netýkavek žláznatých. Hned první den v době poledního volna si vlčata našla zábavu – kácely netýkavky ve velkém a hrály si na těžební společnosti. Byť je to invazivní rostlina, zábavu jsme musely utnout a vlčatům vysvětlit, proč tato hra je špatná. Dále je dobré je učit, jak lze přírodě „sloužit“.

- Krmení zvěře – sbírejte s dětmi na podzim kaštiny, v klubovně je usušte (aby neplesnivěly) a v zimních měsících jimi přikrmujte zvířata. Vysvětlete, proč tak činíte a která zvířata třeba kaštiny žerou. Tradicí našeho oddílu je i vánoční krmení zvířátek – na Štědrý den se vydáme na procházku do lesa a přikrmíme zvířata zbytky pečiva či zeleniny, které nám zůstaly.
- Jarní úklid – vydejte se do přírody a v rámci akcí např. Dobrý skutek nebo Uklid'me Česko uklízejte okolí. Diskutujte s dětmi, proč odpadky do přírody nepatří, proč je tam lidé přesto dávají a jaké to má následky.
- Květina – pěstujte v klubovně květinu (nejraději od semínka), umožněte dětem (a dohlížejte), aby se rostlinu řádně starali. Vysvětlete, co rostlina ke svému životu potřebuje a jak rostliny ovlivňují náš život.

Skauti a skautky

Ke skautskému věku patří výchova k šetrnosti a skromnosti. Vhodným prostředím je tábor. Zkuste např. během táborových dnů omezit jízdu autem (použít třeba káru), naplánovat jídelníček a nákupy tak, abyste jídlem neplýtvali (trochu hladu nikdy neublíží) a snížili množství odpadu nebo dbali toho, aby na konci vypadalo tábořiště tak, jak jste do něj přijeli.

- Nabídněte blízkému útulku pro opuštěná zvířata pomoc vašeho oddílu a zorganizujte tak dobrý skutek. Dětem vysvětlíte, proč je pomoc důležitá. Požádejte pracovníky, aby dětem připravili přednášku o chování domácích mazlíčků. Můžete si i nějaké zvířátko adoptovat.

Roveři a rangers

Činnost roverských kmenů je (většinou) postavena na systému výzev. Ty jsou dobrým nástrojem dalšího rozvoje nenáročného způsobu života (např. celý měsíc budu pít je vodu z kohoutku nebo neslazenou minerálku; zreviduji šatník, nepotřebné oblečení věnuji charitě a dále budu kupovat jen to, co opravdu potřebuji ...) Dalším projevem lásky je zapojení do aktivit spojených s okolím, kde žijí (diskuze, ankety, přednášky), ale i třeba stávky nebo happeningy na téma ochrany přírody a obecně ekologie (např. Fridays for Future). Protože za skauty mluví činy, účast na brigádách (kůrovcová kalamita) je vhodný způsob.

ZÁVĚR

Jako skaut veselé myslí a optimista věřím, že nedojde k některým scénářům budoucnosti, které předpovídají zánik naší civilizace a vytvoření neobyvatelné zeměkoule. Doufám, že tato práce ukazuje zejména skautským vedoucím cestu, aby se tak nestalo. Stále tak i doufám, že ukázka „aplikace“ duchovního principu do jednoho z bodů skautské výchovné metody vede k hlubšímu a důstojnějšímu životu jedinců.

POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA

Zajíc, J. a kol.: Nikdy nekončící dobrodružství, Junák – TDC, Praha 2005
 Klápště, P. a kol.: Příroda kolem nás, Junák – TDC, Praha 2008
 Plotkin, B.: Příroda a lidská duše. Maitrea. Praha 2013
 Vallory, E. Světový skauting. Junák – TDC. Praha 2016
 a plno dalších

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Jiřímu Zajícovi – Edymu a Františku Prinzovi – Kavkovi za čas strávený četbou této práce a za jejich cenné komentáře.